

POEZIJOS VERTIMAI IR PAŽODINYS

Arabai, Vidurinė Azija, Indija, Kinija, Japonija... Šių regionų ir tautų prozos kai ką jau turime išsivertę, o poezija — dar beveik nežinoma žemė. Kaip nepasiklausę antikos eilių, taip ir neišgirde senosios Rytų poezijos, pasaulį ir grožį mes suvoksime skurdžiau. Deja, nuo šių lobių mus skiria didžiuliai nuotoliai, ilgi šimtmečiai, nepažįstamos kultūros, neįprasti raidynai. Pasirodę vertimai (Giesmių giesmė, Tagorė, Chajamas, Hafizas, Nizami) — pradžia kelio, kuriuo turėsime eiti. Pradžia, nes vertimas iš pažodinio vis tiek negali būti tobulas. Reikia ieškoti ir rasti galimybių pasiūsti į Rytų kraštus aspirantų. Tokie galėtų būti orientu susidomėję lituanistai absolventai. Gal ir nedidelė tikimybė iškart tikėtis poezijos vertimų, bet prozos ir vertingų konsultacijų tikrai susilauktume.

Verčiant persų-tadžikų (o ir tiurkų tautų) literatūrą, šiuo metu pirmiausia spręstina tikrinių vardų ir neverčiamųjų realiųjų rašybos bei kirčiavimo painiava. Net LTE rašoma Nizami, Navoji, Firdousi, tačiau — Saadis, Džamis, Rumis. Vieni redaktoriai palieka Ysą, Chyzrą, kyblą, kiti ilgąsias išgeni. Įvairuoja h ir ch. Jei būtų leidžiamas vertimų almanachas, būtų kur šiais klausimais diskutuoti, o vėliau, drauge su kalbininkais, gal pavyktų sudaryti atitinkamas rekomendacijas.

Vertimai tobulina gimtąją kalbą, plečia jos raiškos galimybes. Iš kitų literatūrų plaukia naujų įvaizdžių, sąvokų srovės. Versdamas pajunti, koks dar plonytis mūsų kalbos sluoksnelis tėra išpurentas, kiek daug žodžių neturi poetinio vartojimo tradicijų ir kartais tiesiog nesilaiko kontekste. Tuomet ir susimąstai: gal ir nėra visai beprasmiškas, anot J. Baltrušaičio, „tuščias žiedas“— neretai per dantį traukiamas poetų eksperimentavimas, ieškojimas. Žodžiai, besimaldami poezijos malūne, keičiasi, prie jų naujų, slėpiningų sąsajų pripranta kasdienė ausis.

Arba toks iš esmės geras dalykas kaip norminimas. Versdamas klasikinę poeziją, neretai džiaugiesi, jog dar gali rinktis iš *lig*, *ligi*, *iki*, iš *tartum*, *tarytum*, *tarytumei*. O būna, kad redaguojant išstumiamas retesnis variantas, tarmybė. Retažodžiai, tarmybės, geri naujadarai ar dar nepatekę į žodynus žodžiai turi plaukti į literatūrinę apyvartą, o ne atvirksčiai.

Žodžių skambesys neretai turi protu sunkiai sugaunamų gaidų, o kur dar žodžio trumpumas, lankstumas. Kartais į griežtą klasikinę eilutę kelias savaites negali išsprauti kokio vaizdo, ir tuomet suabejoji, ar gerai, kad, sakysim, lietuviškai skambančią, logišką ir triskiemenę lygsvarą be gailėsčio ir valdiškai stumia alogiška keturskiemenė pusiausvyra, savavaliavimas laikomas geresniu už sauvalę ir t. t. Būna, kad kalbininkai pliekia iš racionalistinių pabūklų į keistesnes metaforas.

Kai kur per anksti sunormintas kirčiavimas. Antai pirmajame skiemenyje kirčiuojamųjų daugiaskiemenių žodžių beveik neįmanoma ištraukti į reglamen-

tuotos eilėdaros eilutę. Kiekybinė tokio kirčiavimo persvara tarmėse dar neturėtų lemti normos. Leiskime tokiems žodžiams pasikratyti poezijos rėtyje.

Į perspektyvinį vertimų sąrašą reikėtų ištraukti trečiąją rusišką Jurgio Baltrušaičio knygą „Lelija ir pjautuvas“ bei pirmųjų dviejų knygų vertimų pataisytą leidimą. Galbūt vertėtų išleisti J. Baltrušaičio Raštų tritomį: I — rusiškosios poezijos vertimai; II — lietuviškoji poezija; III — straipsniai, laišakai, varia, atsiminimai apie J. Baltrušaitį.

Į vertimų sąrašą reikėtų ištraukti ir Konstantino Balmonto rinktinę, kurią būtų galima sudaryti iš 1969 ir 1980 m. Maskvoje išleistų poeto knygų, pridėjus Lietuvai ir jos žmonėms skirtus jo eilėraščius.